

باخچه هواسراو کانی بابل . دشاد کاوانی

لوانه ی جوانی و ده فانی باخچه هواسراو کانی بابلتان بیستبت. به دوو م سوسو هاندترین کار کانی جیهانی کن داد نرت و زرتک ل مژوونووسان و گشتیارانی کن ل نووسیند کانیان ستایشی دروستکردنی پکها تکی وها شایست و سحر و ئو لهاتوویی ئندازیاریان کردوو که ل جیهانی استیدا تا ئم م بوونی ه. ی. جگ لهوش شو اند وارناس و مژوونووسانی هاوچرخ بگگی پویستیان به پشتگیریکردنی تواوی استی ئم پمژ ی نی.

نایا ئو زیاد ویی؟ یان ه موو شو اند واری ئم پکها ت سوسو هاند ل چن ل ناوچوو؟ ل باخچه هواسراو کانی بابل وک بینایکی بزرز و سف د کراو که باخچه ی س قفی گشاو و تراسیان ه بوو که ل شاخ دچوو.

د بت پیرسین به ی که جار باخچه هواسراو کان ل کو و چن و کی دروست کراوون؟ نای چیر کی دروستکردنی باخچه ی هواسراو ئفسان ی یاخود استیی. هرچ اند مژوونووسانی کن ئم یان خست ت وو نگ باخچه هواسراو کان ل بابل بوو بت، بام بگگی پویستیان به پشتگیریکردن ل م بچوون ل ب ر دستان بوو.

س ناحریب ئو فرمانه وای بوو که فرمانی دروستکردنی باخچه ی هواسراو کانی کردوو. ئستا، بگگی زیاتر ه ی به پشتگیریکردنی ئم تی ری، بو پی ی شو اند وارناس کان پاشماوی کانیه ئاوی به رفراوان کان و پکها ت کانی دیک یان د زیو ت و که به گواستن و ی ئو ل نیند وا به کاره نراون. هروها به ری کی ئارکیمیدیسیان ه ی، که دوترت ئو ل س ر نه م کانی س ر و ی باخچه کان د ژت. که باخچه کانی تدا ه ک و توون.

زانایانی م د رن باس ل و د کن که نگ ی س ف س ه ی کی کرد بت. جگ لهوش قس کانی به ر س سی ق ش با لیه که ده اند و که باس ل بوونی باخچه د کات ل سای ۲۹۰ پش زاییند وا گریمان د کات که ل س ر د می ی س ف سی دوو م (۳۷-۱۰۰ ز) دی د ر س سیکول س (۶۰-۳۰ پش زایین) بوو بت. یاخود فیل به هی د رینی و لهاتوویی

تەلارسازی بابلییە و وامزەندە دەکات کە لە ساڵانی (٤٠٠-٥٠٠ ز) لەسەردەمی یوسف خاس حاجیب بووبەت. (بە نموونە: دەروازەی ئیسحاق و پەرستگای مەردوک و پەیکەتە بەر فراوانەکانی شار). بە بچوونەکەی پشتێست دەکاتەو کە داواکارییەکی یوسف خاس حاجیب زەرجدیی بوو و لە پەکتیکدا جە بەجە کراو.

بەگەنامە یان بەگەیی شوێنەواری ئێوە نیشان دەدەن کە باخچە هەواستراوەکە لە بابل دروست کراو. هیچ کام لە لووحە بەرواردارەکان باخچە نیشان نادن. جگە لەوێش پاش هەڵکەندنی بەر فراوان لەلایەن شوێنەوارناسەکی ئێمەمانی بەرت کەلدەوی، هیچ بەگەییەکی لەسەر بوونی باخچەکان نەدەزیووە. لە هەمان کاتدا زەربەی نووسەرانی ناوی ئێوە پاشایەکان دەستنیشان نەکردوو کە فەرمانی نەخشەسازیکردنی پەیکەتەکی کردوو. بەهێکۆ بە شەوێکی ناوون بە "پاشای ئاشوور" ناوی دەبن، کە دەرکەت نەبوخودنەسری دوو، سەناحریب، یان بە تەواوی کەسەکی دیکە بووبەت. میکانیک و پەیکەتە و دیمەنی گشتی باخچەکە، بەهەم بیرکەیی بنەماستی وەک خەي دەمەندەتووە. زەربەی تەمارەکان باس لەوە دەکەن کە باخچەکە پەیکەتەییەکی شەو قوبە بوو و بە دیواری خشت دەورە دراو. دەوترەت دیوارەکان بەرزى ٧٥ پە و ئێستووری ٢٠ پە. هەرۆهە دەوترەت هەر لایەکی باخچە چوارگەشەکە درێژییەکی نزیکەیی ١٠٠ پە. جەگاکە (یان ئاستەکە) بەرز یان نزم دانراو. دەوترەت قووەیی قەرەوێکان پاشتی ئێگی قووەیی خورما و هەنجیر و بادەم و چەندین دارەازاوێ تر دەکات. هەر هەوێکە لە جەگەیی باخچە یان باکەنەکاندا بچەنرەت، چینی چینی بە کەرستەیی جیاواز وەکۆکانی و کاهوو و خشت و قسە و بەرد بە پاراستنی بەکپارچەیی پەیکەتەیی باخچەکە لە هەمان کاتدا ئێگریکردن لە زیانگەیانەن بە ئاو بە بناغەکە. هەرۆهە پەشنیار کراو کە باخچەکان سیستەمی تەیبەتمەندی ئاوی ئاوەز وەک گەم و شەمەنی لەخە بگرن، کە کەشوەهەوای گشتی لەسەر هەوێکەکان زیاد دەکەن. میکانیزمی ئاودەری باخچە هەواستراوەکانی بابل لە باخداریدا بەهەوتای بوو. هەرچەندە فورات ئاوی پەویستی بە بەردەوامبوونی هەوێکەکان دابین دەکرد، بەهەم گەیانەیان بە ئاستەکی بەرزتر کارەکی قورس بوو. سیستەمەکی پیچی ئارکیمیدس بەکارهات بە پەمیکردنی ئاو بە ناو ئێمە جەگەیی باخچە زەبەلاحە کە لە ١٠٠ پە لە سەرۆی هەوێکە و "هەواسترا بوو". ئێمە دوو میان زەرتر جەگەیی باوە پە کردەن، چونکە بەگەیی مەژوویی و شوێنەواری زەر هە. کانیای ئاو و میکانیزمی بەرزکردنەو کە لە نەینەوا لە سەردەمی سەناحریب بەکارهاتوو.

پڻ ڪهاڻي يا خچر هٿ ۾ اسراو ڪاٺي يا بل

زنجیر یـک باخچـی قات، قات بووم کـه هـمو جـر دـارستان و دـار و واک و مـو و تـری تـدابو و، هـموویان لـ گردکی سـوزی گـور دـچوون کـه لـ خشتی قو دـروستکـرابو. باخچـ هـواسـراو کان نزیکـی ۷۵ بـ ۸۰ پـ بـرزـن. بـم شـو یـ ناتوانین نکـی لـ بوونی بکـین واک چـن چـند نووسـر و مـژوونووسـکی دـرین ئـم پـکها تـیان واک یـکـک لـ گـور تـرین دـستکـوتـه کانی مـر قایـتی باس کردو و، سـر سـای یاد و رییـه جـراو جـر کان. نـینـوا؟ بـ لـ بـرچا و گرتنی دـزینـو شو نـد واریـد کانی ئـستا و دـخی وـرانـه کاری مـژووی عـراق، ئـنگ بـ دنیا یـ و استی با بـ تـک نـزانین.

باخچه‌کان له ساڵی ۶۰۰ پێش زایین دروستکراون. بێ باشی
 پارێزگارییان له‌کراوو و ئاویان پێدەدرا که له‌ووباری فوراته‌وه
 ده‌تێ. هه‌رچه‌نده‌ گوتراوه‌ که ته‌نیا جوانکاری بوون، بێ‌ئام گوێ
 بێ‌نخێش و دره‌ختی جوان و پێیکەر و ئۆهه‌وی ئاویان ته‌دا‌بووه‌،
 هه‌روه‌ها باخچه‌کان دار میوه‌ی جه‌راوه‌ر و ئوه‌ک و ته‌نانته‌ هه‌نده‌ک
 سه‌وزیه‌یان ته‌دا‌بووه‌.

بـ پـچـوانـی دـشتـ کـراوـ و وـشـکـکـانی بـیا بـان لـ زـربـی بـا بـل
(عـراقـی ئـستا)، بـا خـچـ هـ وـا سـراوـکـان وـکـ بـا خـچـ یـکی گـشـاوـ و
شـا خـوی جـیا واز دـرکـ و تـوونـ. دـیوارـکـانی بـا خـچـ سـوزـکـ پـن لـ دـار
و دـر خـتی جـرا و جـر کـ گـشـتـیاران سـر سـام دـکـن و دـیان ئـارام
دـکـنـو و نـیعمـت و جـوانـی دـایکـی سـرو شـتیان بـیردـ خـاتـو.

کے نئے خشک سازی باخچے ہوا سرائے کا نی با بلی کردو؟

چەندىن مەژوونووسى كەن ستايشى باخچە ھەۋاسراۋەكانى بابلىان كىردوۋە بىلەن قەبارە و جوانى و لەھاتوۋى تەكنىكىيەۋە. بەداخەۋە گەلەنەكانىان جىاۋازە، ئەمەش واىكىردوۋە مەژوونووسان و شوئەۋارناسانى مەدەرن بتوانن بە چاۋى باخچەكە بىنن يان بەلگە بە بوۋنى بەلەنەۋە. ئەۋ باخچەكانى بە شەۋەك نەخەسەزى كىردوۋە كەۋەك شاخەك لەۋارەن، كە پەيان واىە حەسەتە شازن ئارام دەكەتەۋە. لە مەيدىيە باكوۋرى ئەلەۋاۋى ئەۋەقەۋە ھاتوۋە كە ناۋچەكە شەۋەتر بوۋە. (سەدەكە پەش نەبوخودنەسرى دوۋەم). ئەلگە باخچەي ھەۋاسراۋەلەلەين تەمەكى تەلەساز و ئەندازىار و پەشەسازىيەۋە دروستكراپەت كە لە ژەر ئەنمەيە پاشادا كارىيان دەكەدە. لە كەتەكدا ھەچ زانىارىيەكى دىارىكراۋ نەيە سەبارەت بەۋەي

کە نەخشەسازی باخچە هەواستراوەکانی کردوو، بۆبەرام بەردەوامن لـ
بوون بە سەرچاوەی سەرسامی و نەهەنی بە خۆک لـ سەرانی سەری جیهان.